

במקצת משימוש הבית – שמע מינה שגם חדר, כל שאין בו ד' אמות אינו בכלל 'חדר' ומכור עם הבית. ואינו דומה לבור ודות שתשמישים שונה לגמרי מהבית ומובדלים הם ממנו גם בפחות מד' אמות. (עפ"י רמב"ן. וכ"כ הטור בשם אביו, הרא"ש).
ואולם יש חולקים, שהחדר דומה בזה לבור, ואינו דומה ליצייע, הואיל ותשמישו חלוק מהבית. ועוד, שהוא גבוה יותר מן היצייע, וחשוב הוא לעצמו ואינו טפל לבית. (כן משמע מהרמב"ם – טור. וכן כתבו הרשב"א והריטב"א, ודחו את הראיה שכתב הרמב"ן).

**(ע"ב) 'אלא דלבירה נמי קרו לה בית, כוליה זבין ליה?!' – כתבו בתוספות, שאפילו אם קוראים גם לבית אחד שבתוך הבירה 'בית' סתם – קנה הכל, כיון שמצד לו מצרים חיצונים. ואם הכל קוראים לבירה כולה 'בית' סתם, ולבית יחידי אין קוראים 'בית' סתם אלא מפרטים 'בית' אחד שבתוך הבירה – קנה הכל, אפילו לא מיצר לו מצרים חיצונים. (טור – ריד, ומובא ברמ"א שם סעיף ז. ובערוה"ש כתב: 'רוב בני אדם קורין לבירה בית...') וכן כתב שם בסעיף ד. וצ"ע, דלכאורה תליא בפלוגתא דרב ושמאל, וקיי"ל כשמאל שאין הולכין בממון אחר הרוב, ויכול המוכר לטעון שהוא מן המיעוט שקוראים לבירה 'בירה' ולבית 'בית'. וכן מבואר בס"י רכ סעיף ח ברמ"א, שברובא בעי הוכחת דמים. ונראה שכוונתו ב'רוב' – סתם בני אדם, הגם שיש יוצאים מן הכלל, דעתם של בני אדם כפי המשמעות המקובלת של דבריהם.
ונראה שזו כוונת מרן השו"ע בס"י ריה"ט 'אחר לשון רוב בני אדם'. תדע, שהרמ"א לא השיג שם, והלא לשיטתו (הנ"ל) בכל רובא בעי הוכחת דמים. אלא ודאי הכוונה ללשון המקובלת אצל סתם בני אדם.**

'קמ"ל מדהוה ליה למכתב ולא שיירית בזבני אלין כלום, ולא כתב, שמע מינה שירי שייר' – וכשכתב לו כן, מועיל לקנות כל שבתוך המיצר. אך זה דוקא כאשר יש על כל פנים מיעוט אנשים הקוראים לבירה 'בית', אבל אם כולם קוראים לבית 'בית' ולבירה 'בירה' – אין מועיל מה שכתב 'אלא שיירית...', שאינו אומר אלא שלא שייר במכר בית זה כלום – אבל להוסיף על מכר הבית מפני אותו לשון – אין לנו. (רשב"ם, ר"ן, ריטב"א ועוד).

'ואיכא נמי דקרו לבירה בית' – עיין זבחים קד: ריש לקיש אמר כל הבית (מקדש) כולו קרוי בירה, ור' יוחנן אמר: מקום יש בהר הבית ובירה שמו'. (מרע"כ)

'כמאן אזלא הא דאמר רב מרי ברה דבת שמואל משמיה דאביי: האי מאן דמזבני ליה מידי לחבריה, צריך למכתב ליה לא שיירית בזבני אלין קדמי כלום, כמאן, כרב נחמן' – ורב נחמן שאמר 'מצרים הרחיב לו' – מדבר כשלא כתב לו לשון זו. ולא הוצרך לפרש הדבר, כי בימיו עדיין לא נהגו לכתוב כן בכל השטרות עד שבא אביי ותיקן לכותבו ונעשה לנוסח מקובל בשטר. (עפ"י ריטב"א)

ע' ב'נספחים' – דרוש ורמז ב'המוכר את הבית'.

דף סב

'ראש תור' – יש מפרשים: ראש השור, רחב מן הצד האחד וצר בסופו. ויש אומרים (ע' פיה"מ לרמב"ם – כלאים ד. ומובא ב'פרישה' חו"מ ריט): מלשון 'תורי זהב', וכל משולש קרוי כן, שכן צורת אותו תכשיט. וזה נאות בלשון'. (ריטב"א. וערש"י שבת פה: סוכה ז.).

'שתיק רב. ומודה רב...' – פעמים רבות נמצא בגמרא, כאשר הקשו לאחד מן החכמים על דבריו, שתק ולא ענה. ושלשה הסברים אפשריים: א. שלא חש לענות, לפי שלא חשבה לקושיא כלל ועיקר, וכן אפשר שלא חש להשיב לתלמיד היושב לפניו (כגון לעיל ט. ב"ק כ:); ב. שתיקתו מתפרשת כהודאה לדברי המקשה; ג. שלא היה בפיו הסבר ומענה לאותה קושיא, אלא שאותה הלכה שאמר, לא אמרה מעצמו, אלא קיבלה מרבותיו, ואף כי לא ידע לפרשה ולתוצאה, לא חדל מלהורות כמו ששמע, בהנחתו שלא עמד על דעת רבותיו אשר טעמו ונימוקם עמו.

ובאור שתיקתו של רב בסוגיתנו – כתבו התוס', כיון שרב כהנא ורב אסי היו כמו 'תלמיד חבר' לרב, כמו שאמרו 'לגמריה – הווי צריכי, לסבריה – לא הווי צריכי', לכך לא מסתבר לומר שלא חש להשיבם, (כמו שמצינו להלן בשתיקת רבה לתלמידו אביי). וברוב מקומות שרב שתק להם – כתבו התוס' – הוא מפני שהודה לדבריהם. ואף כאן כן הוא. ומה שאמרו 'מודה רב' היינו לפי דעתו הראשונה קודם שחזר בו.

ואולם יש ראשונים שכתבו, (ע' רמב"ן ורשב"א בשם ר"ף ור"ח), שרב נשאר בדעתו, כפי שקיבל מרבו, ואף כי לא השיבם, לא חזר בו. ועל כן יש לפסוק כרב, שאין הלכה כתלמיד במקום הרב.

(בספר 'מחקרים בדרכי התלמוד והידותיו' (לר"ר מרגליות. פרק יט – 'שתיקה לחכמים'. וע"ש בהערה 8), האריך לברר מכמה מקומות, אופן זה של שתיקה – כשלא היה יכול לקבל דעת החולק, אף שלא מצא מענה על הפירכא, משום שההלכה שמסר, היתה מקובלת לו מרבותיו. ולא זכר שר מדברי הראשונים כאן, שמפורש הדבר בדבריהם).

'כמין גאם מהו' – 'ערשב"ם. ולא הבנתי למה לא פרש מד' רוחות שבכל אחת כמין גא"ם, כפסי ביראות. וכמו שפרש בסיים קרנות. וכן גם עולה יפה יותר ה'את"ל'. ואולי כל פחות מפלגא, חשיבא קרן, ובפלגא כמובן אין לצייר אלא בשתי רוחות'. (מרע"כ).

(ע"ב) 'מצר לו מצר ראשון ומצר שני ומצר שלישי, ומצר רביעי לא מצר לו...' – כתבו כמה ראשונים (ע' רמב"ן, עליות דרבנו יונה, ועוד) שה'מצר' המדובר כאן, הכוונה לשטח פנוי מזריעה, ויש שהוא מוגבה קצת מהשדה. (וכמו שאמרו לעיל 'המצר והחצב מפסיקין' וכן 'החזיק במצר מהו'). וזה הוא מה שחילקו להלן אם אותו מצר מובלע או אינו מובלע. וזהו שאמרו 'בשדה לא שייר ולא מידי' – כלומר, בגוף השדה לא שייר כלום.

והוסיף רבנו יונה (והובא בטור – ריט), שאם אכן אין שם מצר החלוק מן השדה, וסימן משלש רוחותיה ולא סימן רוח רביעית – הכל מודים שקנה הכל, ואפילו תלם אחד לא שייר, שהרי כל השדה נכללת בתוך אותם ג' מצרים. ורק כאשר יש מצרים המופרדים מן השדה, וציין את שאר המצרים ולא ציין אותו, תולים שנחת לשזור. (ולפירוש, הכוונה 'קנה הכל חוץ ממצר רביעי' – שקנה את שלשת המצרים עצמם, מלבד השדה, חוץ ממצר הרביעי שלא קנהו כלל, אבל בגוף השדה לא שייר. וע' ב'חדושים ובאורים' – ב"ב י. ויש פירוש נוסף בסוגיא – של הר"י אבן מגאש, מובא בשטמ"ק ובראשונים).

'ורב אסי אמר: לא קנה אלא תלם אחד על פני כולה' – ובלבד שיהא בו תשעה קבין, כדי השיעור הקטן ל'שדה'. (ריטב"א, ועוד. וכיו"ב כתב להלן ע. ד"ה גרשב"ם).

'שמעינן מתרוייהו לישני... שודא דדייני' – כתבו הראשונים ז"ל, שקטע זה תוספת הוא ממר רב יהודאי גאון ז"ל. ואף על פי שכל ספק ממון, בין ספק מציאותי בין ספק בדין – 'המוציא מחברו עליו הראיה', וגם בעלמא אנו נוקטים כ'לישנא בתרא', – כאן (ובעוד כמה מקומות מסוימים שפרשו) קבלה היתה בידו מרבנן סבוראי, לפסוק 'שודא דדייני'. 'והוצרכתי לכתוב זה, ששלא ילמדו ממנו לשאר ספיקות ו'תיקו' שבתלמוד'. (רמב"ן. וע' רשב"א, וצריך להגיה שם: 'יש אמרים שהוא מלשון רב יהודה גאון ז"ל. ומכל מקום לו שמעין בזה שקבלתו מרבנן סבוראי').